

Restaurering av Torpo stavkyrkje.

Frits Karterud, Torpo, fortalde i dag om reparasjon av Torpo Stavkyrkje i 19

Dette var etter påbod at Foreningen til Fortidsminnesmerkers ~~Rad-~~ varing, som eig kyrkja. Og oppdraget var ~~å~~ laga nytt fundament under søylene inne i kyrkja. Svilla^{ne} desse stod på hadde rotne, ved at dei låg ned på grunnen, og dermed miste søylene si bære- evne. Framgangsmåten var både å ta opp golvet som låg der for å koma til, og grava vekk jordmassane slik at det vart fundamer- til nye sviller.

Det var segner om at det skulle vera gravlagd nokon under golvet, mellom andre ein biskop frå Stavanger, mogleg og andre. Det vart ikkje gjeve noko påbod om at det skulle takast omsyn til dette ved utgravinga. Ein frå Fortidsminnesforeninga var med det meste av tida. Det han tyktes å ha for auga var at denne reparas- sjonen måtte skundast fram slik at kyrkja var i stand att til turistessongen for framsyning.

Difor vart det ikkje teke omsyn til anna enn å reparere det som var skadd av materialer.

Dei som var med på dette arbeidet var Aslak Lien, som hadde teke denne akkorden, Hermann Sire, Helge Uhlen og Frits Karterud. Lien var i frå Gol, og dreiv med byggearbeid, dei andre var i frå Torpo.

Ettersom gravinga gjekk fram, og det vart synleg at her og var ei rekkje graver, vart det spurd om ein ikkje skulle ta omsyn til dette, mogleg få dette nærare undersøkt. Men fortidsminnes- merkemannen sa at det skulle ein ikkje ta seg tid til, arbeidet skulle forserast.

Under dette arbeidet kom professor Aresvik og Lars Korvald forbi, og var innom. Aresvik vart mykje interessert i det som her vart funne og kunne fortelja mykje om funna.

Noko som særleg fatta hans interesse var ein del bein som var funne i vestre, nedre hjørna av det eine fundamentet, det nedre. Beina låg i oske, det var fleire lag med oske, med bein i mellom.

Aresvik fortalde at dette var bein av dyr, av heste-~~okse~~ og andre. Han nemnde på at dette kunne vore ein gammal offer- stad, og altså før stavkyrkja vart bygt (i 1150 ?). Dette var

såleis noko som burde vore undersøkt nærare. Han ville ha stoppa arbeidet for at dette kunne vorte gjort, men fortidsmerkemannen nekta dette. Det ville ha seinka repareringsarbeida. Håkon Sato var stadig der og fortalde om biskopen og prestane som skulle vore gravlagde der. Det høyrdest ikkje ut for at dette vart teke alvorleg.

Aresvik vurderte og knokla^g som vart funne og kom til at dei var svært små desse folka som hadde vorte gravlagde her.

Om gravfunna fortel Karterud elles at han som skulle vera biskop låg der det vart sagt, og der det er avteikna på golvet i stavkyrkja, midt i søylegangen, framme.

Under kyrkja er det turr sandgrunn. Det som vart funne var såleis slik som dei hadde vorte lagde ned.

r/
Biskopen hadde klede av vadsmål, gønlæg i leten, bukse og jakke. Og han hadde briller i metallinnfatning. Dei var nokså sterke. Men om klede var heile og opphavlege å sjå til var dei heilt møyskne, som om dei hadde vore i sterk varme, dei rauk berre ein kom borti dei. Det var meir en knoklane på dei gravlagde, helst som innturka, men dei datt lett i frå kvaandre.

Sato fortalde at det skulle vera gravlagd ein prest ved mellom kvar søyle. Og det stemte at det var lagt ned lik der, og der det vart sagt, i alt tolv. Desse var alle innlagt i hestehuder, brune-gråe, men ingen svarte. Og hudene var opphavlege å sjå til. Desse lika var og i klede, mørke, helst svarte, vadsmål. På biskopen var det også skor, av lær, og påslag som det me kallar Aurlandssko.

"Biskopen" vart teke vare på, om ikkje med varsend. Knoklane vart samla og lagt ned i ei kiste att. Det einaste dei ikkje fann var ei tå, elles skal alt vera kome i kista, på eit slags vis. Det er og laga ei kap^rplate med inskripsjon om funnet.

Når det gjeld dei andre funna vart desse berre gravne ut og teke med i jordmassane som vart hatt ut av kyrkja. Karterud hugsar at det låg mykje bein-knoklar på golvet i kyrkja, under utgravinga. Kva det egentleg vart av desse hugsar han ikkje. Men beina som vart funne av dyra på offerstaden, vart lagde attende, og alt^vder vart ikkje grave ut ettersom dei berre skulle grava nok for fundamenta til nye sviller.

Aresvik såg på tennene til dei gravlagde. Det viste seg at noko hadde spisse framtenner.....

Alt som vart grave ut, vart trilla ut og tømt vest for kyrkja. Kva det vart av dette veit ikkje Karterud.

Men under utgravinga vart det og funne ei mengd myntar. Det var tre slag av dei. Nokon hadde innprega eit mannshovud (Olav den Heilage?) andre hadde eit solkors, og nokon hadde "riksvåpnet vart" på ei side (heraldisk løve på skjold), ~~på den eine side~~ og fire sverd i kross, med på den andre sida. Det var og tegn eller bokstavar på myntane. På den med "riksvåpnet" står bokstavane XDL ?

Det var mengder av desse pengane langs sprekker i golvet. Han hugsar at han plukka full tre tokakkaskar. Så små desse myn er vart det fleire tusen. Det var fortidsminnesmerkemannen som overtok desse.

Men elles var det ikkje tid til å granska jorda nærare, og det som ikkje vart funne inne under utgravinga, gjekk med i massane ut. Då dette spurdest kom det folk til haugen om kveldane og dei leitte og fann myntar. Det skulle såleis vera mange av desse myntane rundt om i Torpo.

Kor vart det elles av det som fortidsminnesmerkemannen tok med seg? ^Uet er vel tatt vare på ?

Det vart gjort andre funn og, mellom anna bonnepinnar, omlag 15 sm. lange, med hakk i. Det skulle vist vera for å halde greie på kor mange bønner som vart/ eller skulle seast fram. Dette var såleis i frå den katolske tida. Der var og bonneperler på snor.

Det vart og funne trepinnar, omlag 10 sm. lange, spisse i eine enden , og tilskore også i den andre. A. J. Resvik opplyste at desse hadde vorte nytta når dei turka fisk, til å brette ut sidene med.

I grava til biskopen vart og funne eit barnelik, lagd i ei kiste, 15.-20 sm. lang. Dette vart og lagt attende, og ligg i "biskop-grava."

4 Restaureringa av Torpo Stavkyrkje.

Sjølve utgravinga vart utførd ved at golvet vart teke opp. Dette var eit vanskeleg arbeid ved at plankane var festa med trepinnar/naglar som gjekk på tvers av plankane, altså bora og sett inn i den planken som var lagt, medan den neste var skuvd innpå slik at trepinnen gjekk langt inn i denne. Det vart og hatt tjoredrev, d.l. på naglane slik at dei sat svært godt. Då det lukkast å få opp ein, gjekk det lettare. Plankan låg ~~nåxxxx~~ på underlaget, jorda.

Som nemnt var svillene som søylene stod på utrotte, Difor dette arbeidet. Søylene gjekk ned i desse svillene med store tappar. For å få vekk restane av svillene vart heile kyrkja heist opp, med donkraft/jekk. ~~Nåxxxx~~ Då dette var gjort kunne ein fjerne det som var att av svillene.

For å få ut massene frå fundamentgrøftene, vart det laga ein tunell på nedsida, og massane trilla ut der. Denne tunellen var ikkje høgere enn at ein kunne krøke seg i gjennom. Det er tydeleg merke etter der denne var.

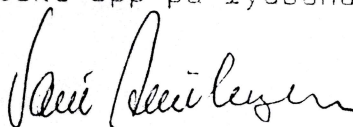
~~Ekkxxx~~ Ein kunne ikkje få tak att i sviller av opphavleg dimensjonar, så dette vart av kortare trestykke. Men øverst fekk dei tak i nokon digre honplankar som skal illudere svill.

Då arbeidet vart gjort vart kyrkja senka nedatt.....

Spørsmål: Det ligg vel føre rapport frå utgravinga?

Nils Moss og Paul Breiehagen var hjå Frits Karterud 27.4.1983, og desse notatar er bygde på samtalen med han. Samtalen vart elles teke opp på lydband.

Ål, den 28.4.1983.

Boks 68, 1430 Ås. 9. januar 1984

ODDVAR ARESVIK
(CAND AGRIC OG CAND OECON)

PROFESSOR I LANDBRUKSØKONOMI Emeritus
VED NORGES LANDBRUKSHØGSKOLE

Kollekt...

Kontor tlf. Ås 901
Privat « Ås 940002

Herr Nils Nass
3570 Al.

Takk for brev av 28 des. 1983. De
har jo kommet fram til rette mannen
Men tompe kan være til uesentlig bruk
er vel heller ueksakt. Jo står det
sagt til tjeneste om jeg kan gjøre
noe bidrag.

Jeg vedlegger dette brev all jeg fikk
Belt med meg fra din utgavne
masse som ble lesset opp for Carl
Ljering. Som den skoleladd-type
som jeg er, brukte jeg litt mens
arbeid var inne og snakket med
Presiden. Det kan ikke ha vært lang
tid, kanskje bare 20 min, maksimum
en halv time. Det var derfor tydelig
en meget jumboldseik masse - en
"gullgrube" for en forsker med rett
beaktning. Jeg rapporterte senere
dette til Døler - Sørland, forsvaret
på Marhaugen og viste dem det per
fotograf, plukket opp de han besøkte av
i vårt hjem. For "dølerstikk" var de
slik flere, jeg tak den ene brev som
eksempel. Jeg plukket opp, så medall-
dela jeg det i Carten. Synes at bronse
er jo meget interessant. Mange tilvokner
mener at kirken ble reist på hoveds
tomt, så hellerlagt kan også inneløse
resten for bedenshøpets tid. Bedenshøp

Sak jeg med ordi det kan tjene
som grunnlag for indførelse af det
måltil det slammer fra - kantsky
et katelegilde lene, som kristen bed
jeg ønsker at inden - Sundhed og
jeg diskuterte spørgsmålet om hvor
af hvordan de kunne ting træde
ind i den. Ble det ad det penge
gennem sprekke i kirkegulvet og i
tilfælde til hvem? Det er gamle
spredte undersøgelser eller til fulde
grundlagt under kirkegulvet? For og
kristen reinger eller symboler for
Løsning / Løsning - eller ønsket ikke
målet gennem sprekke i gulvet.
om det i det hele tatt var guld i kirken
i den første tid?

Den ubestemte penselen kan de anslagslig
kaste. Den må vel være fra en langt
senere tid end de andre penn. Alt kan
helt tida ligge nedlagt i ledningen i en
sær eikehiste. Jeg er glad for at jeg
hermed kan overlevere det i dens hænder
og forudsætter at det som er verd at ha
der på forløst blir tatt vare på.

Aller mest gladlig ville det være om kompe
tente forsker i fremtiden ville foreta en grundig
utforsking av katelegildet under staubirken
da helt ned på jernfueelig grunn - for å
første påvisning av resten av menneskelig
virksomhet. Bedre grunnlag for utforsking
av den eldste historie i bygningen neppe
finnes.

Jeg ønsker alle interesserte til lykke med
oppgaven.

Med vennlig hilsen og de beste
ønsker for det nye året.

Beleggs: 8 silamyrer, 1 henstykke
1 bronseal Tilsammen 12
1 freskille
1 pensel

Larsen

Copi til: fylkeskonservator
Geir Helgen,
konservator ved Halling-
dal Folkemuseum,
Torill Thømt,
Fortidsminnesmerkeforeni

Til Riksantikvaren,
Oslo.

Utgravinger i Torpo stavkyrkje.

Ein viser til årsmeldinga til Ål Museumslag og skriv
frå fylkeskonservator Geir Helgen, likesom omtale
i Hallingdalen omkring utgravinga i Torpo stavkyrkje.
Dette er og noko som har stor lokalhistorisk interesse
Ein viser i det høve og til uttale frå
professor Oddvar Aresvik til Ål Historielag.
Ettersom grunnen under Torpo stavkyrkje er rørd er det
vel truleg at dette vil påskunde nedbrytinga av dei
ting/funn som måtte vera att der.
Ein vil difor oppmode Riksantikvaren om å skaffe
pengemidler til rådvelde for ei arkeologisk forsvarle
etterutgraving av heile kyrkjetufta, snarast mogleg
og helst slik at dette arbeidet kunne setast i gang
alt til sommeren.
Grunnen rundt kyrkja bør og bli gjennomgrave, og
elles i nærleiken der arkeologar meiner dette har
interesse.

Årsmøtet i Ål Museumslag
23.3.1984.

PS. Denne oppmodinga vart samrøystes vedtatt på Årsmøte

Paul Breiehagen
Paul Breiehagen
formann.

Ål Historielag sløyttar seg til denne oppmodinga.

Nils Noss
Nils Noss
formann.

RIKSANTIKVAREN

ADR.: AKERSHUS FESTNING, BYGN. 18 - OSLO MIL. - OSLO 1 - TLF. (02) 41 96 00

Fylkeskonservatoren i
Buskerud
Drammens Museum

3000 DRAMMEN

DERES REF.

VAR REF. (Bes oppgitt ved svar)

DATO

807 A-58/84 JCE/AT

7. mars 1984

TORPO STAVKIRKE, ÅL KOMMUNE
REPARASJON 1952-53

Vi viser til Deres brev av 12.2.1984 med vedlegg.

Reparasjonsarbeidene i Torpo stavkirke i 1952-53 ble utført slik det til da hadde vært vanlig. Til orientering vedlegger vi kopi av en redegjørelse fra førsteantikvar Håkon Christie som er sendt bladet Hallingdølen. Som De vil se av redegjørelsen, var synet på kirkearkeologien i begynnelsen av 1950-årene et helt annet både i Norge og våre naboland enn i dag.

Deres påstand om at reparasjonsarbeidene ikke er nevnt i Fortidsminneforeningens årsberetning, stemmer ikke, se foreningens årbok 1950 s. 96, 1953 s. 145, 1954 s. 151 og 1956 s. 163.

Vedrørende professor Anders Bugges undersøkelse av den angivelige bispegrav under Torpo stavkirke, henviser vi til Sigrid og Håkon Christie: Norges kirker. Buskerud, bd. 1, Oslo 1981, s. 140.

Stephan Tschudi-Madsen
Stephan Tschudi-Madsen

Jens Christian Eldal
Jens Christian Eldal

Vedlegg

Gjenpart:

- Distriktskonservator Torill Thømt, Postboks 87, Nesbyen
- Ål museumslag, v/formann Paul Breiehagen
- Fortidsminneforeningen, Dronningensgate 11, Oslo 1
- Fortidsminneforeningen, Buskerud avd., Postboks 379, Drammer
- Statens Museumsråd, Dronningensgate 11, Oslo 1

REPARASJONENE I TORPO STAVKIRKE 1952-53

Hallingdølen har i sitt nummer for 1. mars i år en artikkel som reiser kritikk mot den måten Torpo stavkirke ble reparert på i 1952-53. Som kjent er det Fortidsminneforeningen som eier kirken, og arbeidene ble planlagt og ledet av Riksantikvaren i samråd med foreningen. Riksantikvaren vil derfor gjøre rede for forutsetningene for arbeidene.

I 1950 ble det foretatt en utgravning av den såkalte bispegraven under østre del av gulvet. Ved den anledning ble det konstatert at jordmassene lå helt oppunder gulvplankene og at det var råteskader i grunnstokkene. Man kom frem til at det måtte skaffes ventilasjon under gulvet ved at jordmassene måtte fjernes ned til 50 cm under gulvet. Videre måtte det støpes dragere under alle 4 grunnstokkene, og nordre halvdel av dem måtte skiftes ut med nye. Arbeidene ble satt i gang høsten 1952, og året etter var reparasjonen fullført overensstemmende med planen.

I dag vil de fleste være enige i at dette er en hårdhendt behandling av en stavkirke, men på den tid da dette ble gjort, var det den vanlige fremgangsmåten både her i landet og i våre naboland. Men nettopp i disse årene begynte det å vokse frem et annet syn på hvordan stavkirkene bør repareres. Dessuten begynte man å skjønne at grunnen under kirkegulvene inneholder verdifullt stoff som bør graves ut og tolkes av arkeologer. Dette ble også påpekt av enkelte som så arbeidene i Torpo, og da planene for reparasjon av Urnes stavkirke ble lagt, inngikk en arkeologisk utgravning under gulvene som en del av planen. Utgravningen begynte 1956, og da fant man stolpehullene for en eldre kirke som tilhører den første generasjon av trekirker som ble reist her i landet. Lignende spor og rester

etter tidlige kirker var man nettopp kommet over ved graving i danske kirkegulv. Erfaringene fra Torpo var således med på å legge grunnen for utviklingen av moderne kirkearkeologi i Norge.

I årene som fulgte ble det gjennomført adskillige arkeologiske utgravninger i kirker både her i landet og i andre land. I Hallingdal ble det foretatt utgravninger i stavkirketuftene i Ål, Hemsedal og Nes, og man ble klar over at grunnen under kirkene er våre beste kilder til kunnskap om forhold som de skrevne kilder har lite å fortelle om. Resultatet er blitt at hvis det anses nødvendig å utføre gravearbeider under en kirke eller i en kirketuft, skal det utføres som arkeologisk utgravning.

Når en stavkirke repareres i dag, griper man det an på en annen måte enn da Torpo-kirken ble reparert. Det skyldes at man har lært av erfaringer og høstet ny kunnskap både om byggeteknikk og historie. Men det gir oss ikke rett til å snakke nedsettende om tidligere generasjoner som ut fra tidens forutsetninger gjorde sitt beste for å bevare våre fortidsminner.

Riksantikvarens kontor 7.3.1984

Håkon Christie
Håkon Christie -
Førsteantikvar

FORENINGEN TIL NORSKE FORTIDSMINNESMERKERS BEVARING BUSKERUD AVDELING

Postboks 379, 3001 Drammen. Telefon: 03/83 66 93
Bankgiro 2200.25.49593. - Postgiro: 3 87 88 40

Drammen, 25. 05. 84

Nils Noss
3570 ÅL

Kjære Nils Noss,

Jeg tillater meg å skrive til deg i forbindelse med det som har vært skrevet om Torpo stavkirke i den senere tid.

Først og fremst gjelder det utgravningene i 1950-årene. Jeg har oppfattet det slik at Ål historiflags årsmelding (som jeg ikke har sett) har vært kilden til de mange avisartikler i lokalpressen om gravearbeidene i Torpo stavkirke. Det som da skjedde er meget kritikkverdig, og vi i Fortidsminneforeningen var fullstendig uvitende om det som da skjedde.

Foreningen ble i pressen gjort ansvarlig for skandalen, en påstand det var vanskelig å imøtegå etter over 30 år. Av gammelt arkivstoff har jeg funnet frem til hva som egentlig skjedde. Som det fremgår av vedlagte innlegg i DT og BB, var det Riksantikvarens bygningskonsulent Cato Enger som ledet arbeidet, og hadde det faglige ansvar. Som kjent, er Foreningen underlagt Riksantikvaren i alle bygningsaker vedr. stavkirkene.

Det føles leit at baker her er rettet for smed, men jeg konstaterer at Hallingdølen i sin siste artikkel (24/5) har funnet "riktig adresse" (i motsetning til sine to større kolleger).

Et annet aktuelt spørsmål er gjenreising av koret. Jeg ser av Hallingdølen at du har tatt opp dette spørsmålet, en sak som ikke er ukjent for oss i Foreningen, men som heller ikke er noe enkelt spørsmål. Også andre lokale ønsker vedr. stavkirken er fremkommet.

Jeg tror at det ville være fornuftig om vi sammen kunne diskutere disse spørsmål av betydning for oss begge. Det vil sikkert også være godt å utveksle informasjon og rette opp eventuelle misforståelser. På et senere tidspunkt kunne jeg godt tenke meg å stille opp for å gi informasjon på et styremøte eller medlemsmøte i Ål historielag, hvis det har interesse.

Jeg skal til Torpo 30. mai og har mulighet for en samtale den kvelden, om det kunne passe. Jeg har forstått at også Paul Breihagen er engasjert av saken, og bør vel også være tilstede? Jeg ringer om et par dager for å høre om det passe!

Med vennlig hilsen

Jo. Sellæg,
formann.

Gjenpart: Paul Breihagen Vedlegg: Innlegg i DT og BB.

UTGRAVNINGENE I TORPO STAVKIRKE

av Jo. Sellæg, formann i Fortidsminneforeningen i Buskerud

DT og BB har igjen hatt oppslag om utgravningene i Torpo stavkirke i 1950-årene. Avisen legger nok en gang skylden for de amatørmessige gravearbeidene på Fortidsminneforeningen, og opplyser til og med at Foreningens medlemmer utførte arbeidet. Avisens opplysninger er sterkt misvisende og langt fra dekkende for de faktiske forhold.

I 1950 ble det foretatt en mindre utgraving i kirken på Torpo. Det var den såkalte bispegraven som ble undersøkt. Etter utgravningen ble bispe-skjelvet lagt i ny kiste, og det ble satt tilbake på plass under gulvet i 1953 (- ikke kastet, slik avisen påstår). I forbindelse med denne gravingen oppdaget man råte-skader i hovedsvillene.

U oppna

I 1952-53 ble de nødvendige reparasjoner av kirkens fundamenter utført. Dragere ble støpt under de fire svillene og 50 cm av jordmassen under gulvet ble fjernet for å ~~gi~~ bedre ventilasjon. Såvidt vites ble denne massen ikke arkeologisk undersøkt før den ble fjernet, en utilgivelig tabbe selv for 32 år siden. Arbeidet ble utført av en lokal byggmester under ledelse av Riksantikvarens bygningskonsulent.

Riksantikvaren hadde således det faglige ansvar for det som skjedde i Torpo stavkirke. DT og BB - eller dens kilder - tar derfor grundig feil når de tillegger Fortidsminneforeningen ansvaret for utgravingsarbeidet, og påstanden om at medlemmer utførte arbeidet må tilskrives journalistens fantasi. Først etter at Buskerud avdeling ble etablert i 1967 ble det vanlig med medlemsdugnader til enklere oppgaver. Alle arbeider som utføres på Foreningens stavkirker (Torpo, Nore, Uvdal, Urnes, Borgund, Hopperstad, Rødven og Kvernes) blir utført etter Riksantikvarens retningslinjer og faglige veiledning og med profesjonelle håndverkere.

Fortidsminneforeningen beklager sterkt den fremgangsmåte som ble benyttet på Torpo i 1950-årene, og som har vært fullstendig ukjent for oss som i dag arbeider innen det frivillige kulturvern. Med de faglige ressurser som Riksantikvaren nå besitter, er vi trygge på at tilsvarende feil ikke vil skje i fremtiden. Når det gjelder forslaget om nye utgravninger i stavkirken på Torpo vil Fortidsminneforeningen innrette seg etter Riksantikvaren, som er den faglige instans for stavkirkene.

49/86

Samtale med professor O. Aresvik om gravingen under stavkirken på Torpo.

I en telefonsamtale idag fortalte professor O. Aresvik omtrent følgende:

"Sommeren 1952 var jeg sammen med Korvald en tur i Hallingdal. På Torpo skulle han inn for en samtale med presten da så jeg det var gravning under stavkirken og gikk borttil. En del arbeidet med å spa ut masse som ble kjørt bort på en fylling. Jeg så at det blinket noe i massen og gikk hen og plukket ut en sølvmynt. Jeg plukket ut noen flere, en *synål* a bronse ~~en~~ fant jeg og. ~~Da ble flere i løpet av dagen~~ ~~bort og begynte å lese.~~ Det var en del andre småting med, bl.a. mange stikker som lignet de trespilene vi fester tine- og dallelokk med.

I de dypere lag lå det bein av husdyr, *resten av gamle malkeder.* ~~Det var flere gamle kyr, kirkegulvet.~~ ~~De var ganske korte, i en av dem lå det~~ *en issp.*

Det jeg fant tok jeg med meg hjem og har hatt det liggende i en kiste inntil ifjor, da fikk jeg brev fra en i Ål (Nils Noss) som spurte meg om det samme som her. Jeg sendte ham alt jeg hadde tatt vare på.

Etter denne turen snakket jeg med Fartein Valen Senstad blandt annet om pinnene. Han trodde også at de måtte være mistet gjennom sprekene i gulvet. Myntene derimot kunne han tenke seg var offergaver. ~~Det var tydeligvis nytt for dem da de nedgjort under kirkebygging.~~ Etter det jeg nå vet førte denne oppdagelsen min med roting i fyllmassen til at man senere ^{mer}systematisk har undersøkt grunnen under kirkebygg.

~~Senere har jeg fått høre om ...han derre rare Aresvik som var her og samlet opp massevis av sølvmynter..."~~

Jeg spurte ham tilslutt om han kunne huske å ha sett eller hørt om et falke/haukekranium i fyllmassen, men nei. Han husket bare dyrebein som hadde satt ham på tanken at det kunne ha vært et hov der før kirken kom.

Bernt Sv.

Belufts ~~beten~~ ~~beten~~ beten et meg.
Da 22. august 1986
L. Aresvik

Dato 22. august 1952

Hr. Børst B. Svendsen
 Fjellhals 1, 3430 Spikkestad.

Under henvisning til brev og behagelig
 telefonsamtale tillater jeg mig hermed
 skrive en kort beretning på mitt tilfelle
 dages besøk av Torpa skolebarn i 1952.

Jeg var på tilkøp sammen med daværende
 skolelærer og Tomte jordbruksskole. Så Torpa skole
 barn inn på en samling med presten
 Ja verdt utenfor og da jeg så at de
 var oppe i en skole under skolebarn, gikk jeg
 baktil. Flere av barna var i sving med
 å spe ut masse som senere ble tyv
 skal på en fylling. Jeg ga meg i
 sving med barnet. Det var flere
 gamle barn under kirkegulvet. Kilde lunde
 jeg meget tydelig da de vendte seg over
 det barnet var forholdsvis kort, og jeg
 forklarte dem at salt i gamle dager var
 i småkuler i forhold til oss idag. I en
 kisse som var flappet inn de andre
 mente de at en lund var begravet.

Under samtalen gikk merket jeg at
 det blinde i den utgående masse lag
 gikk inn og plukket opp en masse for
 tide mellom 1000 og 1100 og tynt ble
 blinde, pregt med langhode. Ved i nat
 i nærheten fant jeg litt flere, sammen
 sjemel av bronse, stor skapende.

Jeg jeg alltid har interesseret mig for vort
fælles eldste historie, kommenterte jeg kunne
for alledele af de frem en huffaters
som at kirken var bygget på hovens
grunn og at de eldste lag de gav i
Steenne ved de hovens tid med jord
guld. Dette førte til at jeg pludselig opp
smiling av de, former for perle og
finelakk, spiler spunt i begge måter
antagelig for utspuling av jord for forking etc.
Slike ting kan bli fall med oppnå
særlig i gulvet når kirkefallet spæsto
sin nærfenot. Men det kan ikke bli skjedd
med opplysnene her av lussdyr, tyde
når heller at gamle måltider. Jeg var
med jernan med tanke på huffering
men det ble ikke gjort noe med det.
Reinnetes og alt det andre ble nevnt
til Vil's Wæs for noen år tilbake.

Vars nevnte i brev at alledele jeg
særlig med fall hadde spæst nyttet
om noe jeg hadde fått og sagt og
at følger ble at mange sølparten til
utgrøvingen og pludselig opp av de
lysnene sølmyntene. Han sa at mange
var spæst rundt omkring på gårdene
Jeg bekrefter innholdet av din "rapport" med
mine endringer påskrevet. Den vedlegges.

Med venlig hilsen
Adventusvik

Funnmynter.

fra

Torpo stavkirke, Torpo s., Al p., Buskerud.

Myntene ble ifølge bygningskonsulent Cato Enger funnet 10. juli 1950 i kirken, "omkring en grav foran korbuen. Deres samlede antall inklusive fragmenter er 22. Hertil kommer 2 bitte små og 2 større metallbiter, hvorav de første trolig har tilhørt en norsk mynt, og en av de siste synes å ha vært en dårlig preget norsk brakteat eller blankett til en sådan.

De eldste identifiserte funnmyntene er preget i begynnelsen av 1200-årene, den yngste omkring år 1400. Kirkefunnets tidslatitute er heretter ~~omkring~~ ca. 200 år, og samtlige mynter tilhører altså middelalderen. I det følgende skal det gis en kronologisk oversikt over dem:

Norge.

- 1 - 5) begynnelsen av 1200-årene. (Fra Håkon Sverressor tid til Håkon Håkonssons tid). Brakteater.
- 6 - 9) Håkon Håkonsson (1217-1263). Brakteater.
- 10 -16) Magnus Lagabøter (1263-1280). Brakteater.
- 17) Eirik Magnusson (1280- 1299). Kvartpenning.
- 18) Håkon V Magnusson (1299 -1319). Penning.
- 19 -21) Håkon V Magnusson (1299-1319). Brakteater.

Tyskland.

- 22) Mecklenburg. Omkring 1400. brakteat.

Ikke identifiserte stk.

- 23-24) To bitte små fragmenter, som kan ha tilhørt en mynt fra Eirik eller Håkon Magnusson.
- 25) Norsk brakteat eller -blankett fra slutten av 13. eller begynnelsen av 14. årh. ?
- 26) Korrodert metallstykke.

UNIVERSITETETS MYNTKABINETT
FREDRIKSGT. 2
OSLO

21. september 1950.

Kans Kokst.